

Izšla je vsak četrtek in
velja za poštino vred ali
v Mariboru s pošilja-
njem na dom za celo le-
to 82 D, pol leta 16 D,
četrt leta 8 D. Izven Ju-
goslavije 56 D. Naroči-
nina se pošlje na uprav-
ništvo »Slov. Gospodar-
jav« v Mariboru, Koros-
ka cesta 5. List se do-
pošilja do odpovedi.
Naročnina se plačuje v
naprej. — Telefon inter-
urban št. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Maribe-
ru, Koroska cesta št. 5.
Rokopisi se ne vračajo.
Upravništvo sprejema
naročnino, inserate in
reklamacije.

Cene inseratov po do-
govoru. Za večkratne
oglasne primeren popust.
Nezaprte reklamacije se
poštnine proste.

Čekovni račun poštne-
ga urada Ljubljana 10.603.
Telefon interurb. št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

29. številka.

MARIBOR, dne 2. julija 1925.

59. letnik.

Od Svetozarja Markovića do Nikole Pašića.

1875 — 1925.

Letos spomladi je bila 50. obletnica smrti prvega srb-
skega ljudskega politika v zapadno evropskem smislu

Svetozarja Markovića,

začetnika narodnega gibanja, iz katerega je nastala radi-
kalna stranka. Svetozar Marković, rodom iz Jagodine v
Srbiji, je studiral par let tehniko v Rusiji in se je navzel
duha voditeljev ruskih delavcev in kmetov, ki so po vzoru
angleških in nemških socializmov ter tudi na svoje načine
iskali pota in sredstva za odpor proti strašnemu ruskemu
carizmu in za preporod ter za osamosvojitve ruskega de-
lovnega ljudstva. Iz Rusije je šel v Švico, iz Švice se je
pa vrnil domov, kjer je z največjo vneto in požrtvoval-
nostjo začel probujati in vzgajati srbsko kmetijsko ljudstvo.
Ker v Srbiji ni bilo veleposestništva, kakor na zapadu, je
naperil Marković vso moč mladega seljaškega pokreta
proti slabi upravi, videč v njej največje zlo in jedro nespo-
sobnosti, krivic in nasilja.

Markovičev pokret je bil najodločnejše naperjen tudi
proti centralizmu ter je zahteval razdelitev dežele
na čisto samoupravne okraje. Glede srbskega in jugoslo-
vanskega življa sploh je pa podal svoje mnenje v knjigi,
ki razmotriva o skupni, avtonomistično in fe-
derativno (zvezno) urejeni državi južnih
Slovanov ne glede na obstoječe meje, ki jih ni posta-
vil narod, ampak posamezni oblastniki. Radi tega mnenja
so ga silno napadali in tudi preganjali tedanji srbski na-
cionalisti in oblastniki. Marković je položil tudi temelje
srbskim kmetijskim združenjem, po mestih pa delavskim stro-
kovnim organizacijam ter je osnoval na Balkanu prvo raz-
redno delavsko glasilo pod imenom »Radnik«. Navadna
bolezen vnetih duševnih delavcev in siromašnih študen-
tov — jetika — ga je pa uničila komaj 30 let starega,
ostala so pa njegova dela, njegovi nauki in malo poslanst-
vo njegovega pokreta v beograjski skupščini je hitro na-
raščalo.

Pašić — dedič Svetozarja Markovića.

Nauki navdušenega in požrtvovalnega Svetozarja Mar-
kovića so zavzeli velik razmah med srbskim narodom, iz
male njegove skupine je nastala velika politična stranka,
ki je postala prav kmalu privlačljiva tudi za ljudi z manjšo
požrtvovalnostjo, a zato z velikim pohlepom po dobičkan-
osni politiki. Ne dolgo po Markovičevi smrti je prišel na
krmilo radikalne stranke Nikola Pašić, Markovičev vrst-
nik, ki je tudi nekaj let bival v Rusiji ter se učil od ruskih

socijalistov. V kolikor je pokojni Marković vodil politiko
v navdušenju, z dušo in srčno krvjo, v toliko se je pa Pa-
šić ravnal po razumu in po vsestranskem preučevanju.
Prvi začetniki pokreta s Svetozarjem Markovičem vred se
v bojih za svobodo ljudstva niso strašili ne ječe in ne
smrti ter so marsikaj storili brez pomislekov na posledice.
Nasprotno je pa Pašić vsako stvar poprej najnatančneje
in najhladnokrvnejše premislil ter se je za vsak korak in
za vse slučaje tudi dobro pripravil glede posledic za svojo
osebo.

Ljudskemu ogorčenju proti nasilni vladi je sicer da-
jal duška, organiziral je celo upore, a pri tem je imel za
svojo osebo vedno vse najvarnejše pripravljeno in zava-
rovano: ali prijatelje pri vladi in na dvoru, ali pa beg varno
in pravočasno. Tudi te navade v mladih letih ni imel, da
bi svojim tovarišem razložil in poveril svoje namene, na-
klepe in priprave. Ko so bili njegovi tovariši pankrat pri-
peljani v ječo in niso vedeli, ali gredo v smrt ali pa bodo
dolga leta zaprti, so mislili, da bodo v ječi že našli svojega
voditelja Pašića, a ta je bil že preko meje na Bolgarskem,
kamor jo je umaknil po svojih pripravah, ne meneč se za
usodo svojih tovarišev. Večkrat so šle njegove priprave
in njegovi računi celo tako daleč, da je, kakor nekaj samo
ob sebi razumljivega, odgovornosti za svoja dela naprtil
drugim.

Ko je radikalna stranka postala vladna stranka, so se-
veda te Pašičeve navade samovolje zavzemale vedno večji
razmah in so danes že do skrajnosti. Na vladi so radikali
— kakor se danes najbolje vidi — postali prav kmalu ne
samo zagovorniki, ampak izraziti predstavniki vsega tega,
kar je nekdanj Svetozar Marković tako od-
ločno in vneto pobijal in proti čemur se je
tudi osnovala radikalna stranka. V tej poli-
ki je bil Pašić, nekdanji učenec ruskih revolucionarjev,
kakor doma in če so se mu stari tovariši postavili po ro-
bu, sklicujoč se na duh strankinega začetka ter na pravice,
potrebe in zahteve ljudstva, jih je kratkoma odrinil, ali
od politike odžagal. Tako se je — kakor je vsem Jugo-
slovanom znano — zgodilo tudi s poštenim radikalskim
prvakom Stojanom Protićem, ki je nosil težke okove v
beograjski ječi, ko je bil Pašić na Bolgarskem lepo na var-
nem in se je začel že mirno pogajati s kraljem. Že v nek-
danji Srbiji se je radikalna stranka pod vodstvom Pašića
tako spremenila, da bi se proti njej z vsemi silami boril
Svetozar Marković, če bi mogel vstati iz groba v tuji zem-
lji, kamor je šel iskat zdravja, a je našel smrt, ker je bilo
že prepozno.

V Jugoslaviji

je Pašičeva samovoljna politika dosegla vrhunec, kar pa
ni treba še posebej razlagati. Ko si danes razni srbski poli-

tiki od radikalov, demokratov, zemljoradnikov, socialistov
in komunistov lastijo od Markovičeve politične dedščine
tudi njegovo ime, je do tega od vseh drugih najmanj upra-
vičeno vodstvo radikalne stranke. Še veliko slabši in po-
gubnejši kot nekdanj v mali Srbiji, bi izgledal danes Sveto-
zarju Markoviču centralizem v veliki Jugoslaviji in ko bi
proti njemu vstal, bi ga radikali takoj dali pod obznanje in
obsodili po zakonu o zaščiti države.

Stari radikali iz dobe nekdanje prave narodne stranke
izumirajo. Med najstarejšimi je danes Ljuba Jovanović, ki
pa že dolgo časa ne soglaša s Pašičem, vse drugo je
pa mlado in tako se samovoljni politiki voditelja ne dela
pravih zaprek. Poslanci, ki jih je stranka, odnosno njeno
vodstvo, moralo vzeti iz kmetijskega stanu, kažejo sicer če-
sto mnogo pravega ljudskega čuta, a gospoda v stranki jih
uspešno preobrne ali pa pregoljufa, če je treba. Vsem
radikalnim poslancem in zaupnikom se venomer vbija v
glavo, da »baja«

Pašić vse zna, vse napravi, in vse ima

ter da je to v popolnem redu in za Srbe najkoristnejše. Če
ta nauk včasih tudi ne drži izven kluba, ko si radikalni
kmetijski poslanci upajo imeti svoje lastno mnenje ter so
že parkrat tudi v skupščini soglašali s pravimi slovenski-
mi in hrvatskimi ljudskimi zastopniki, je pa v klubu upliv
voditelja merodajen, da se večina že na migljaj pokori —
vsem zahtevam, dočim se posamezni uklonejo pred grož-
njo, da se jim ne bi zgodilo, kakor Protiću, Nastas Petro-
viću in drugim, ki so si upali dosledno slediti svojemu
prepričanju.

Pašić je star in bolan.

Nikjer se sicer ne pove, koliko je pravzaprav star, a
po vrstništvu s pokojnim Markovičem se da sklepati, da
ima dobrih 80 let — torej visoko starost, ki tudi njemu
ne prizanaša z vsemi svojimi nadlogami.

Nekaj časa sem se že vsak dan piše in razmišlja o
zdravstvenem stanju vladnega predsednika in šefa radi-
kalne stranke Nikole Pašića. Enkrat rečejo da je slabo,
drugič, da je boljše, potem zopet slabše, zopet boljše, a
ves ta čas in še od dalje poprej se stalno razmišlja in
razpravlja o tem, kdo bo njegov naslednik, če se enkrat
umalne iz političnega delovanja. Pri politikih, ki so vse
sami vodili in vse sami držali v rokah, je vprašanje na-
sledstva res zelo važno in težavno.

Nasledstveno vprašanje

— toliko pretreseno — ni niti malo rešeno. Ko je umiral
Lenin, ki je vodil novo Rusijo, je najmanj pol sveta prava-
kovalo, da bo po njegovi smrti vsled pomanjkanja pravega
nasledstva tudi nova Rusija propadla. To se pa ni zgodilo,
ker je Lenin pravočasno poskrbel za večje število dobrih

pruski strani prišle nove čete, smo bili prisiljeni, da smo
se umaknili že drugič, sedaj pa tako hitro, da so nekateri
oddelki zbežali prav v vas Kajo. Vas je stala na griču in
je bila zadnja tostran velike ceste proti Lützeniu. Imela je
dve dolgi vrsti hiš, ki so bile ločene druga od druge z
majhnimi vrtovi, hlevi in ulnjaki. Ako bi sovražnik v Kaji
pritiskal na nas, bi bila armada razdeljena v dva dela.

Med tekom sem se spomnil besed gospoda Guldena:
»Ako nesreča hoče, da nas zavezniki premagajo, se bodo
v naši deželi maščevali za vse, kar smo jim mi storili v
desetih letih.« Prepričan sem bil, da je bitka izgubljena,
kajti celo maršal Ney se je umikal z ostalimi sredi štiri-
kotnika, vojaki pa so odnašali ranjene častnike na nosi-
lih, nepraviljenih iz skupaj zvezanih pušk. Vse se je bilo
obrnilo na slabo.

Jaz sem na desni strani vasi prišel v Kajo, plezajoč
čez žive meje in skakajoč čez plotove, ki so mejili vrtove.

Baš sem hotel zaviti okrog skednja, ko sem na vrhu
nasprotnega griča ugledal kakih petdeset častnikov. Neko-
liko dalje za njimi so topniška krđela dirjala semkaj po
lipski cesti. Zaradi tega sem pogledal natančneje in sem
spoznal cesarja, ki je jahal nekoliko pred drugimi: sedel
je na svojem belcu kot v naslonjaču. Prav dobro sem ga
videl: nepremično je skozi daljnogled opazoval spodaj
divjajočo bitko.

Ta prizor me je tako navdušil, da sem na ves glas
zaklical: »Živio cesar!« Potem sem skozi prehod med dve-
ma starima hišama tekel po glavni vaški cesti. Bil sem
med prvimi in sem še lahko videl, kako so vaščani, moš-
ki, ženske in otroci, drli v kleti.

Ko sem pozneje pripovedoval vse to, mi je marsikdo
očital, da sem bežal tako hitro, jaz pa sem jim odgovoril,
da se je pač tudi lahko umaknil Jože Bertha, ako se je
umaknil celo Mihael Ney.

Klipfel, Cebedej, seržant Pinto in vsi drugi, ki sem
jih poznal od stotnije, so bili še zunaj. Bojni hrup je bil
tako grozen, da ga ni mogoče opisati. Dim se je valil
preko streh, opeka je padala z njih na cesto, krogle pa
so podirale zidove ali pa z groznim pokanjem lomile tra-
move.

Obenem so od vseh strani drli v vas naši vojaki po
ulicah, čez meje in plotove na vrtilih. Vsek hip se je kd

LISTEK.

Zgodbe napoleonskega vojaka.

Francoski pisal Brckmann-Chatrian; preložil Al. B.

14. nadaljevanje.

V sredi sem v smodnikovem dimu opazil polkovnika,
kokatega moža na konju in s sabljo v roki, poleg njega pa
prapor, ki je bil tako razgiban, da je bil podoben samo še
čunji, ki visi na drogu.

Bolj zadaj na levi je na ovinku velike ceste prodirala
sovražna kolona ter korekala proti Malemu Görschenu.
Ta kolona se je hotela zagoditi povprek med naše in vas
ter jim tako odrezati umikanje. A z nami vred se je bilo
že vrnilo več sto razkropljenih vojakov in od vseh strani
so vrel še drugi. Nekateri so se obračali vsakih petdeset
korakov in streljali, drugi, ki so bili ranjeni, pa so se s te-
žavo pomikali naprej, da bi le prišli kamorkoli. Prodrali
so v hiše, in ko se je kolona blizala čedalje bolj, se je iz
vseh oken pričelo nanjo brzo streljanje. To jo je zadržalo,
tem bolj, ker so obenem na desnem griču pričele nasto-
pati divizije Brenjeja in Maršanda, katere nam je poslal
na pomoč knez Moskovski.

Pozneje smo zvedeli, da je šel maršal Ney sicer za
cesarjem proti Lipskem, a ga je gimenje topov zvabilo
nazaj.

Tam so se torej Prusi ustavili in streljanje je prene-
halo na obeh straneh. Naši štirikotniki in kolone so sple-
zale na breg, nasproti Starsiedla in vse v vasi je pričelo
zapuščati hiše ter se vračati k polku. Naš je bil pomešan
med dva druga. Ko so se divizije ustavile pred Kajo s
puško ob nogah, smo komaj našli drug drugega. Ko je
bil prečitan poziv, se je izkazalo, da je od cele naše stot-
nije ostalo samo dvainštirideset mož. Dobrega Fürsta in
Legerja ni bilo več med nami, Cebedej, Klipfel in jaz pa
smo bili odnesli zdrave pete.

Toda ni bilo še vsega konec. Prusi so vsled našega
umikanja postali predrzni in prevzetni ter se znova pri-
pravljali, da nas napadejo v Kaji. Dobili so velika ojače-
nja. Ko sem to zapazil, sem si mislil, da je bil cesar za
tako velikega vojskovodjo slabo pogodil, ko je krenil proti
Lipskemu ter pustil, da so nas med tem napadli z armado,
ki je štela več nego stotisoč mož.

Baš ko smo se ravno nanovo urejali za divizijo Bre-
njeja, je naenkrat gor po hribu prihrumelo osemnajst tisoč
starih vojakov pruske garde. Čake naših padlih tovarišev
so zmagoslavno nosili nataknjene na bajonete. Obenem
se je vnel boj tudi na levi, med Malim Görschenom in
Starsiedlom. Ruska konjenica, katero smo bili jutraj vi-
deli za Gruno, nas je hotela obiti, toda šesti armadni zbor
nam je prišel za kritje, in mornariški polki so stali kot zi-
dovi. Vsa dolina je bila en sam oblak prahu in dima, iz
katerega so lesketale čelade, oklepi in sulice na tisoče.

Mi smo se umikali čedalje bolj, naenkrat pa je nekaj
završalo mimo nas kakor vihar: bil je maršal Ney, ki je bil
prišel v diru s svojim generalnim štabom. Se nikdar nisem
videl takega obraza: iskre so mu švigale iz oči in nozdri
so mu trepetale od jeze. Kot bi mignil, je premeril celo
črto ter stal pred fronto naših kolon. Vse je šlo za njim,
kakor gnano od nepremagljive sile: namesto da bi se
umikali, je vse šlo Prusom nasproti. V desetih minutah
je bilo vse v ognju. A sovražnik je stal trdno. Mislim, da
je že zmagal in zmage ni hotel izpustiti, tembolj, ker je
nprestano dobival ojačenja in smo bili mi že utrujeni od
peturnega boja.

Naš bataljon je bil sedaj v drugi črti in krogle so le-
tale čez naše glave. Dosti bolj pa mi je trgal živce hrup
karteč: zvižgalo je kakor grozna godba, ki se je slišala od
daleč.

Kljub temu smo med kričanjem, poveljevanjem ter
streljanjem iz pušk pričeli zopet marširati navzdol in prve
naše divizije so zopet vdrle v Mali Görschen. Tam se je
boril mož proti možu: na široki vaški cesti ni bilo videti
drugega kot dvignjena puškina kopita in generale na
konjih, ki so vhteli sablje kot navadni vojaki.

To je trajalo nekaj minut in v naših vrstah se je že
govorilo: »Dobro kaže! ... prodiramo!« Ko pa so na

in vrednih naslednikov. Svoje ideje je Lenin podajal in vplival z govorom in pismom in tako nasledstveno vprašanje sovjetski Rusiji ni prizadelo niti najmanjšega udarca. Pašič pa vse sam zna in ima vse sam v svojih rokah in tako je nasledstveno vprašanje za radikale najtežja stvar. Za samostojno predsedništvo stranke po načinu Pašiča bi bilo toliko tekmecev, da ne bi bilo tekme ne konca in ne kraja, če bi se pa za vodstvo stranke volili in postavljali veččlanski odbori, pa tudi to ne bi zaleglo, ker ni nihče od Pašiča uveden v razne posle in ker Pašič nikomur ne bo mogel zapustiti svojega vpliva.

Edino, česar se bodo radikali oklenili, bo pod njegovim vodstvom priučena in uveljavljena navada čakanja in odlašanja. Težave, spori in boji v vodstvu stranke se bodo prikrivali, voditelji si bodo mislili »ima vremena«, da se pobotamo, številnim pristašem bodo pa složno pravili: »Čakajte, čakajte, kakor ste doslej navajeni!« Prej ali slej pa pridejo zopet volitve in ob tej priliki prenehajo vse ugodnosti čakanja in odlaganja. Celo Pašič sam ima pri vsaki volitvah velike sitnosti s silno množico kandidatov, a ker mu je končno vseeno, ali pride v njegov klub in pod njegov vpliv Jovo ali Laza, mirno prepusti, da se ti kandidati pripravijo med seboj ter nastopajo vsak s svojo volilno listo. Ko pa Pašič enkrat ne bo več vodil velike radikalne stranke, bodo pa volitve na vsak način pravi vihar, blisk in grom za to veliko politično stavbo. Razna značenja kažejo, da se bo en del radikalov tedaj povrnil v Svetozar Markovičovo dobo in da bodeta iz radikalne stranke nastala dva tabora: gosposki in kmetijski.

Dva neprijatelja.

Na eni strani Pivko — na drugi Pucelj.

Beograd, koncem junija.

To sta dva junaka, ki znata zavijati resnico! Pivko je celo še tako drzen, da se na shodih norčuje iz slovenskih davkoplačevalcev. Pucelj pa, ki je sedaj tudi v opoziciji, in vé, kako odločno se Jugoslovanski klub bori proti vedno višjim davkom, namenoma borbo proti krivicam razlaga drugače nego v istini je. Poglejmo, kako se ta dva gospoda obnašata!

Dr. Pivko! Mož je s pomočjo učiteljske agitacije dobil tudi nekaj glasov kmetijskih davkoplačevalcev. Sedaj pa vi, kmetijski volilci pogledajte, kako se iz vas norčuje! Dne 31. marca je Pivko glasoval za nove davke in za zvišanje starih. To stoji kakor amen v Očenašu. Dne 13. junija je isti Pivko v parlamentu glasoval proti Vesenjakovemu predlogu za znižanje dohodnine in za znižanje taks. On tega niti ne taji. Pivko mora tako glasovati, ker stoji njegova stranka na stališču, da še Slovenija ni preveč obdavčena! Saj je »Jutro« pisalo tako!

Pivko pa pride sedaj in na shodu samostojnih demokratov v Mariboru, 20. junija govori, da so predlogi poslancev Slovenske ljudske stranke za znižanje davkov, za zboljšanje žalostnih razmer »navaden humbug in goljufija«. Pivko si drzne reči, da hoče »samo dokazati, kako globoko so padli slovenski klerikalci«, ker se brigajo za Slovenijo. Kaj takega more izgovoriti samo človek, ki mu je blagor ljudstva deveta briga. Vprašam:

Ali je to šala, če naši poslanci obsojajo politiko Pašič-Pribičevićeve vlade;

če obsojajo, govorijo in glasujejo proti povečanju davkov;

obrnili ter ustrelili. Pomešani so bili od vseh polkov, brez čaka, raztrgani, s krvjo oskopljeni in razljučeni. Se danes, po toliko letih, jih vidim pred sabo: bili so sami otroci, od petnajst do dvajset let stari in vsi še brez brk.

Zdaj so Prusi pod vodstvom starih častnikov, ki so venomer kričali: »Naprej! Naprej!«, navalili na nas kakor čreda volkov, ki skačejo drug drugemu na hrbet, da hitreje pridejo naprej. Nas dvajset do trideset mož pa je izra skednjem nasproti vrtu, v katerem je stal majhen uljak in visoke, cvetoče črešnje, pričelo z brzostrelbo na te lopove, ki so hoteli niže doli poskakati preko nizkega zidu in osvojiti vas.

Ne vem, koliko izmed njih je zopet popadalo nazaj med druge, komaj da so prilezli na zid, a na njih mesto so vedno znova prihajali drugi. Na stotine krogel nam je zvižgalo okrog ušes ter se sploščevalo ob zidu, apno je padalo s sten, slama je visela s prečnih brum, velika vrata na levi so bila čisto prelučnjana od krogel, mi pa smo bili za skednjem nabili puške ter skakali zdaj naprej zdaj nazaj ter streljali v gruče. To je trajalo toliko časa, kolikor ga je bilo treba, da smo namerili in izprožili, a vendar jih je že kakih šest z obrazom proti tlu padlo na oglu skednja. A bili smo tako razljučeni, da se niti zmenili nismo za to.

Ko sem desetkrat skočil naprej, mi je med tem, ko sem pomeril, puška padla iz rok. Pripognil sem se, da bi jo pobral, pri tem pa sem padel čez njo — dobil sem kroglo v levo ramo. Kri mi je lila po prsih kot topla voda. Skušal sem vstati, a nisem mogel drugega, kakor da sem se naslonil ob zid. Zdaj mi je tekla kri do stegen in spomnil sem se, da moram takoj umreti, in mraz me je stresel.

Tovariši so še vedno streljali preko moje glave, Prusi pa so odgovarjali brez prestanka.

Ker sem se bal, da bi me druga krogla popolnoma ne ubila, sem se z desno roko, da bi prišel naprej, s tako močjo oprjel ogla, da sem padel v jarek, po katerem je tekla voda s ceste na vrt. Moja leva roka je bila težka kot svinec, v glavi se mi je vrtelo; sicer sem še vedno slišal pokanje pušk, toda le kakor v sanjah. To je gotovo trajalo dalje časa.

Prepirati se, je nepotrebno,

ko vendar že vsakdo vé, kako dobro vplivajo »TORO« prsne karamele na le proti kašlju, nego tudi proti prehlajenju, hripavosti, katarju ter na prebavo. Prepotrebne so za hribolasce, bolnike, otroke. S 3 D si prihranite marsikdaj zdravnika. »TORO« dobite pri vsakem trgovcu ali lekarni.

če predlagajo, da se morajo davki znižati;
če obsojajo korupcijo, to je strašno razmetavanje in zapravljanje davčnega denarja;
če zahtevajo varčevanje v državnem gospodarstvu;
če govorijo za znižanje vojaštva in izdatkov za armado;

če zahtevajo samostojnost Slovenije;
če se z vso odločnostjo protivijo brezverskemu šolskemu zakonu;

če zahtevajo za naše kraje krščansko šolo;

če naši poslanci ne božajo z mehкими rokavicami ne Pašiča, ne Pribičevića, ne Žerjava, ne Pivka, ampak z vso odločnostjo, z glasno besedo in če treba s pestjo ugovarjajo proti krivicam, ki se godijo našemu ljudstvu? In če se potegujejo naši za pravice invalidov in drugih revežev? Ali je to šala, humbug in goljufija? Ali s tem pada ugled Slovencev, če nečemo biti podlaga peti naših protivnikov!

Pivko, Pivko, daleč si padel, da upaš celo javno smešiti pravice slovenskega ljudstva!

Sedaj pa Pucelj! V svojem »Kmetijskem listu«, ki bo kmalu zmrznil — sredi poletja — piše, da bi bili »klerikalci«, ko so bili na vladi, lahko znižali dohodnino in se tako tudi on norčuje iz Vesenjakevega predloga za znižanje dohodnine.

Pucelj je bil celi dve leti kraljevski minister zraven Pašiča, a ne enega davka ni znižal. Za časa njegovega ministrovanja se je zvišal zemljiški in drugi davki. — Zakaj se ni Pucelj tedaj usmilil uboge slovenskega kmeta! Kje je bilo tedaj njegovo samostojno srce? Pri Pašiču! Ni si upal nič storiti za Slovenijo!

Res pa je, da so v jeseni leta 1924 naši poslanci in ministri pripravljali predlog zakona o pravičnem izenačenju davkov. Tako bi se Slovenijo razbremenilo. Ko bi naj ta predlog in drugi koristni predlogi prišli pred parlament, pa so »visoki gospodje« našo vlado vrgli. Kateri so tisti visoki, vemo vsi. Tudi Pucelju je to znano.

To sem napisal, da vidite slovenski davkoplačevalci kakih hinavci in vaši neprijatelji so samostalni demokrati in samostojneži. Ljudstvo jih predobro pozna, zato jim tudi laž in hinavstvo ne bo prav nič koristilo!

Ko sem zopet odprl oči, se je že nočilo in Prusi so šli v teku mimo po ulici. Cela vas jih je bila že polna. V vrtu meni nasproti je bil star general, gologlav in belolas na velikem rjavcu. Z rezkim glasom je ukazoval, naj pripeljejo topove, in nekaj častnikov je oddirjalo z njegovim poveljem. Poleg njega je stal na nizkem zidu, ki je bil pokrit z mrtveci, eden njihovih ranarjev ter mu obvezoval roko. Na drugi strani je nekoliko bolj zadaj sedel na konju suh ruski častnik, mlad mož, ki mu je glavo pokrival klobuk z zelenim, visečim perjem. Vse to sem videl na prvi pogled: starca z debelim nosom, širokim, ploščatim čelom, živimi očmi in drznim obrazom; druge okrog njega; zdravnika, majhnega, plešastega moža z očali. Potem pa kakih šest do sedemsto korakov proč med dvema hišama naše vojske, ki so se zbirali in urejevali. Vse to mi je bilo pred očmi, kakor bi še danes ležal na tistem kraju.

Streljali niso več, a med Malin Görshenom in Kajo se je vzdignilo grozno vpitje. Čulo se je vodo bobnenje, rezgetanje, preklinjanje in pokaanje z bičem. Sam ne vem, zakaj sem zlezal iz kolesnic ter se zopet naslonil ob zid. Isti hip sta pri prvi vaški hiši okrog ogla zavila dva šestnajstfontna topa, pred vsakim po šest konj. Jezdeči topničarji so na vso moč z biči naganjali konje in kolesa so rezala v kupe mrtvecev in ranjencev kakor v slamo, da so kar kosti pokale. Odtod grozno vpitje in kričanje, katero sem slišal — lasje so se mi ježili na glavi.

»Semkaj« je stari kričal po nemško. »Merite tja doli, med tisti dve hiši poleg vodnjaka!«

Takoj so obrnili topa, v diru so za njima pripeljali vozove s smodnikom in krogli. Starec, ki je imel levo roko v obvezi, je prijezdil bliže, da si vse ogleda. Med tem, ko so jezdili po cesti gori, sem slišal, kako je presekano govoril mlademu ruskemu častniku:

»Recite carju Aleksandru, da sem v Kaji ... Bitka je dobljena, ako mi pošljete ojačenja. Nič dolgo posvetovati se ... delati! ... Pripravljeni moramo biti na silen naskok. Napoleon pride ... to čutim! V pol ure ga imamo pred sabo z gardo vred ... A naj stane, kar hoče, jaz se mu postavim ... A za Boga naj ne zamude niti minute ... potem je zmaga naša!«

Naši poslanci na delu.

Poslanec dr. Hohnjec za obrambo mariborske sadjarske in vinarske šole.

Poslanec dr. Hohnjec je naslovil na poljedelskega ministra sledečo interpelacijo:

Po slovenskih časnikih gre te dni vest, da misli ministristvo poljedelstva s 1. avgustom 1925 ukiniti nižjo vinarsko in sadjarsko šolo v Mariboru. Ta vest se mi ne zdi docela verjetna, ker si ne morem misliti, da bi ministristvo moglo ukiniti šolo, katere je 53 let z velikimi uspehi delovala za povzdigo kmetijstva v Sloveniji ter si je pridobila popolno zaupanje slovenskega kmetijskega ljudstva. Sol te vrste ne kaže odpravljati, marveč je potrebno, da bi se jih v Sloveniji še več ustanovilo, ker so najbolj primerne in potrebne. Nimamo ničesar proti novi srednji sadjarski in vinarski šoli, katero namerava vlada v Mariboru ustanoviti. Ne moremo pa dovoliti, da bi nižja sadjarska in vinarska šola morala prenehati, da bi vlada mogla dobiti prostore, kjer bi namestila srednjo šolo. Imamo dokazano zagotovilo vlade, da se nižja sadjarska in vinarska šola v Mariboru ne bo ukinila. Ko je namreč bila srednja kmetijska šola, katero hoče ministristvo sedaj opustiti, v Mariboru ustanovljena, sem se obrnil na ministristvo poljedelstva ter z vso vnemo zahteval, da se nižja sadjarska in vinarska šola v Mariboru ne sme odpraviti. Ministristvo mi je takrat dalo pismeno zagotovilo, da se to ne bo zgodilo. Ako vlada sedaj misli proti danemu zagotovitju nižjo sadjarsko in vinarsko šolo v Mariboru opustiti, moram proti tej nameri v imenu slovenskega kmetijskega ljudstva najodločnejše protestirati.

Vprašam gospoda ministra: 1. Ali so vesti o nameravi preosnovi vinarske in sadjarske šole v Mariboru istinite? 2. Ali je istina, da misli vlada nižjo sadjarsko in vinarsko šolo v Mariboru opustiti? Prosim, da mi blagovolite takoj dati odgovor.

Poslanec Pušenjak in tovariši proti protizakonitemu razpustu občinskih odborov.

Poslanec Pušenjak in tovariši so poslali notri ministru sledečo interpelacijo:

Za časa volitev v narodno skupščino se je razpustil občinski odbor v Bočni (glavarstvo Gornjograd, oblast Maribor), po volitvah pa občinski odbor v Solčavi v istem glavarstvu.

Za razpust teh dveh občinskih odborov ni bilo zakonitih razlogov, razpust se je izvršil iz strankarsko-političnih, oziroma v zadnjem slučaju iz osebnih razlogov.

Oba občinska odbora sta delovala v smislu določb zakona, sta v polni meri vršila svoje dolžnosti, sta dobro upravljala občinsko premoženje, sta imela le koristi splošnosti pred očmi, a kljub temu sta bila razpuščena.

Pritožili so se očinski odbori, pritožili so se poslanci pri velikem županu v Mariboru, a pritožbe so ostale nerešene, četudi je preteklo več mesecev.

Lista »Straža« in »Slovenski Gospodar« sta prinesla uničujočo kritiko o uradnih glavarstvih v Gornjemgradu, a ni nam znano, da bi se kaj ukrenilo in gospode opozorilo nato, da se glavarstvo ne sme dati voditi od strankarsko-političnih strasti ali pa razpuščati občinskih zastopov iz užaljenega samoljubja.

Radi velike ogorčenosti, ki vlada v omenjenih občinah, in radi kršenja ljudskih pravic stavim na g. ministra sledeče vprašanje:

1. Iz katerih zakonitih razlogov sta se razpustila obč. odbora v Bočni in v Solčavi?

Mladenč je oddirjal proti Malemu Görshenu, isti hip pa je nekdo rekel poleg mene:

»Tisti stari ... to je Blücher ... Lopov! Če bi jaz le imel puško!«

Ko sem se ozrl, sem ugledal starega, izmozganega, suhega seržanta z razoranimi lici, ki se je naslanjal ob skedenjska vrata. Ker mu je bila krogla zdrobila ledja, se je z rokami namesto bergel upiral ob tla. Z rumenkastimi očmi je po strani gledal za pruskim generalom, že svinčeno višnjevi, upognjeni nos mu je kot kljun tičal v gostih brkih: njegov obraz je imel obenem grozen in ponosen izraz.

»Ko bi jaz imel puško«, je še enkrat ponovil, »bi ti že videl, je-li bitka dobljena!«

Midva sva bila še edina živa v tem kotu, polnem mrtvecev.

Pomislil sem, da me drugi dan z vsemi drugimi zakopljejo tam na onem vrtu in da nikdar več ne bom videl Katarine. Solze so mi lile po licih. Nehote sem vzdihnil:

»Zdaj je vsega konec!«

Keržant me je pogledal po strani, in videč, da sem še tako mlad, je vprašal:

»Kaj pa ti je, rekrut?«

»Kroglo imam v rami, gospod seržant.«

»V rami — to je boljše nego v ledju. Ne bo te še konec.«

Ogledal si me je natančneje in pristavil z mečjem glasom:

»Nič se ne boj ... še boš videl dom.«

Mislil sem, da se mu smili moja mladost in me hoče tolažiti. A moje prsi so bile kakor razdrobljene in to mi je jemalo sleherni upanje.

Seržant ni govoril več, le včasih je skušal dvigniti glavo, da bi videl, če se prihajajo naše kolone. Vmes je klesal skozi zobe, nazadnje pa se je z ramo uprl v kot pri vratih, se spustil na tla in rekel:

»Z mano je pri kraju ... razbojnik pa jo je vendarle skupil.«

Pri tem je gledal v bližnjo živo mejo, kjer je ležal na hrbtu pruski grenadir: bodalo mu je tičalo v prsih.